

Judikatūras krājums

TIESAS RĪKOJUMS (sestā palāta)

2020. gada 3. septembrī*

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Tiesas Reglamenta 99. pants – Jurisdikcija civillietās – Regula (ES) Nr. 1215/2012 – Dalībvalsts, kuras teritorijā ir patērētāja domicils, tiesu jurisdikcija – 18. panta 2. punkts – Prasība, ko pret patērētāju cēlis tirgotājs – Jēdziens “patērētāja domicils” – Patērētāja domicila pārcelšana pēc līguma noslēgšanas un pirms prasības celšanas

Lietā C-98/20

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Obvodní soud pro Prahu 8* (Prāgas 8. rajona tiesa, Čehijas Republika) iesniedza ar lēmumu, kurš pieņemts 2020. gada 27. janvārī un kurš Tiesā reģistrēts 2020. gada 26. februārī, tiesvedībā

mBank S.A.

pret

PA,

TIESA (sestā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs M. Safjans [*M. Saffjan*], tiesneši K. Toadere [*C. Toader*] (referente) un N. Jēskinens [*N. Jääskinen*],

ģenerālvokāts: M. Kampos Sančess-Bordona [*M. Campos Sánchez-Bordona*],

sekretārs: A. Kalots Eskobars [*A. Calot Escobar*],

ņemot vērā pēc ģenerālvokāta uzklaušanās pieņemto lēmumu izskatīt lietu bez ģenerālvokāta secinājumiem,

izdod šo rīkojumu.

Rīkojums

- 1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1215/2012 (2012. gada 12. decembris) par jurisdikciju un spriedumu atzišanu un izpildi civillietās un komercietās (OV 2012, L 351, 1. lpp.).
- 2 Šis lūgums ir iesniegts tiesvedībā starp *mBank S.A.*, Polijas Republikā reģistrētu banku, kura veic darbību tiešsaistē Čehijas Republikā ar filiāles starpniecību, un PA par prasījumu, kas izriet no nesamaksājamiem maksājumiem saistībā ar patēriņa kredītlīgumu.

* Tiesvedības valoda – čehu.

Atbilstošās tiesību normas

Savienības tiesības

3 Regulas Nr. 1215/2012 15. un 34. apsvērumā ir paredzēts:

“(15) Jurisdikcijas noteikumiem vajadzētu būt ļoti paredzamiem, un tiem būtu jābalstās uz principu, ka jurisdikcijas pamatā ir atbildētāja domicils. [..]

[..]

(34) Būtu jānodrošina nepārtrauktība starp [1968. gada 27. septembra Konvenciju par jurisdikciju un spriedumu atzišanu un izpildi civillietās un komercietās (OV 1972, L 299, 32. lpp.)], [Padomes] Regulu (EK) Nr. 44/2001 [(2000. gada 22. decembris) par jurisdikciju un spriedumu atzišanu un izpildi civillietās un komercietās (OV 2001, L 12, 1. lpp.)] un šo regulu, un tālab būtu jānosaka pārejas noteikumi. Šī pati nepārtrauktības vajadzība attiecas uz [minētās] konvencijas un regulu, kas to aizstāj, interpretāciju Eiropas Savienības Tiesā.”

4 Regulas Nr. 1215/2012 II nodaļā “Jurisdikcija” ir desmit iedaļas. 1. iedaļā “Vispārīgi noteikumi” ir ietverts šīs regulas 4. pants, kura 1. punktā ir noteikts:

“Saskaņā ar šo regulu personas, kuru domicils ir kādā dalībvalstī, var iesūdzēt minētās dalībvalsts tiesā neatkarīgi no viņu pilsonības.”

5 II nodaļas 2. iedaļā “Īpašā jurisdikcija” ir ietverts minētās regulas 7. pants, kurā ir paredzēts:

“Personu, kuras domicils ir kādā dalībvalstī, var iesūdzēt citā dalībvalstī:

- 1) a) lietās, kas attiecas uz līgumiem, – attiecīgās saistības izpildes vietas tiesās;
- b) šā noteikuma mērķiem un, ja vien nepastāv citāda vienošanās, attiecīgās saistības izpildes vieta ir:
 - preču iegādes gadījumā – vieta dalībvalstī, kur saskaņā ar līgumu preces piegādāja vai tās būtu bijis jāpiegādā,
 - pakalpojumu sniegšanas gadījumā – vieta dalībvalstī, kur saskaņā ar līgumu pakalpojumu sniedza vai tas būtu bijis jāsniedz;
- c) ja nepiemēro b) apakšpunktu, tad piemēro a) apakšpunktu;

[..].”

6 Regulas Nr. 1215/2012 II nodaļas 4. iedaļā “Jurisdikcija attiecībā uz patērētāju līgumiem” ir ietverts tās 17.–19. pants.

7 Atbilstoši šīs regulas 17. panta 1. un 2. punktam:

“1. Lietās saistībā ar līgumiem, ko persona – patērētājs – noslēgusi ar mērķi, kas var būt uzskatāms par nesaistītu ar viņas arodu vai profesiju, jurisdikciju nosaka šajā iedaļā [..], ja:

- a) tas ir līgums par preču iegādi ar nomaksu pa daļām;
- b) tas ir līgums par aizdevumu, kas atmaksājams pa daļām, vai par jebkāda cita veida kredītu, kas izsniegts, lai finansētu preču iegādi; vai

c) visos citos gadījumos – līgums ir noslēgts ar personu, kas veic komercdarbību vai profesionālo darbību patērētāja domicila dalībvalstī vai jebkādā citā veidā vērš šādas darbības uz minēto dalībvalsti vai vairākām dalībvalstīm, tostarp uz minēto dalībvalsti, un līgums ietilpst šādu darbību jomā.

2. Ja patērētājs noslēdz līgumu ar personu, kuras domicils nav dalībvalstī, bet kurai ir filiāle, aģentūra vai cita struktūra kādā dalībvalstī, tad strīdos, kas izriet no filiāles, aģentūras vai struktūras darbības, uzskata, ka minētās personas domicils ir minētajā dalībvalstī.”

8 Minētās regulas 18. panta 2. punktā ir noteikts:

“Otra līgumslēdzēja puse var celt prasību pret patērētāju vienīgi tās dalībvalsts tiesās, kurā ir patērētāja domicils.”

9 II nodaļas 7. iedaļas “Vienošanās par jurisdikciju” 26. pantā ir noteikts:

“1. Papildus jurisdikcijai, kas atvasināta no citiem šīs regulas noteikumiem, jurisdikcija ir tās dalībvalsts tiesai, kurā atbildētājs vērsas. Šo noteikumu nepiemēro, ja atbildētājs vērsies tiesā, lai apstrīdētu jurisdikciju, vai ja citai tiesai ir izņēmuma jurisdikcija saskaņā ar 24. pantu.

2. Lietās, kas minētas šīs nodaļas 3., 4. vai 5. iedaļā, ja atbildētājs ir apdrošinājumaņēmējs, apdrošinātais, apdrošināšanas atlīdzības saņēmējs, cietusī puse, patērētājs vai darbinieks, tiesa pirms jurisdikcijas pieņemšanas saskaņā ar šā panta 1. punktu pārliedz, ka atbildētājs ir informēts par savām tiesībām apstrīdēt tiesas jurisdikciju un par sekām, kas izriet no ierašanās vai neierašanās tiesā.”

10 Šīs regulas V nodaļā “Vispārīgi noteikumi” tostarp ir ietverts minētās regulas 62. pants, kura 1. punktā ir paredzēts:

“Lai noteiktu, vai puses domicils ir dalībvalstī, kuras tiesā ir celta prasība, tiesa piemēro savus tiesību aktus.”

Čehijas Republikas tiesības

11 No *zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád* (Likums Nr. 99/1963 – Civilprocesa kodekss) 11. panta 1. punkta izriet, ka prasības celšanās brīdī pastāvošie apstākļi paliek būtiski, lai noteiktu tiesas materiālo un teritoriālo kompetenci, līdz tiesvedības pabeigšanai. Attiecībā uz teritoriālo jurisdikciju no šī paša kodeksa 85. panta izriet – ja vien likumā nav noteikts citādi, attiecībā uz fizisku personu par vispārējo tiesu ir uzskatāma rajona tiesa, kuras apgabalā šai personai ir domicils.

Pamatlieta un prejudiciālie jautājumi

12 2014. gada 21. jūlijā pamatlīetas puses elektroniski noslēdza patēriņa kredītlīgumu, saskaņā ar kuru PA – fiziskai personai, kurai ir patērētāja statuss, – tika piešķirts kredīts 50 000 Čehijas kronu (CZK) (aptuveni 1820 EUR) apmērā.

13 Iesniedzējtiesa norāda, ka PA vairākkārt ir kavējusi samaksu un nav veikusi ar minēto līgumu saistītos ikmēneša maksājumus, neraugoties uz vairākiem atgādinājumiem šajā ziņā un bankas mēģinājumu panākt pirmstiesas izlīgumu.

14 2018. gada 7. martā *mBank* cēla prasību iesniedzējtiesā, lūdzot piespriest PA samaksāt tai pamatsummu, procentus par pamatsummu, kā arī procentu kapitalizāciju.

- 15 Lai pamatotu *Obvodní soud pro Prahu 8* (Prāgas 8. rajona tiesa, Čehijas Republika) jurisdikciju, *mBank* balstījās uz to, ka esot jāuzskata, ka atbildētājas PA domicils ir Prāgā (Čehijas Republika), kā tas izrietot no adreses, kuru attiecīgā persona bija norādījusi pieteikumā par kredīta piešķiršanu un pašā līgumā.
- 16 Iesniedzējtiesa tomēr norāda, ka prasības celšanas dienā PA domicils bija Slovākijas Republikas, nevis Čehijas Republikas teritorijā. Proti, papildus faktam, ka visi mēģinājumi izsniegt attiecīgajai personai tiesas dokumentus pēdējā minētajā dalībvalstī nebija izdevušies, šī persona, būdama informēta saskaņā ar Regulas Nr. 1215/2012 26. panta 2. punktu, apgalvoja, sniedzot attiecīgus pierādījumus, ka prasības celšanas dienā tās pastāvīgais domicils bija Slovākijā, un līdz ar to apstrīdēja Čehijas Republikas tiesas, kurā tikusi iesniegta prasība, jurisdikciju.
- 17 Lai gan iesniedzējtiesa norāda, ka, pēc tās domām, jēdziens “patērētāja domicils” Regulas Nr. 1215/2012 izpratnē ir jāsaprot tādējādi, ka ar to domāts patērētāja domicils prasības celšanas dienā, tā tomēr jautā Tiesai, vai tas tā patiešām ir, vai arī šis jēdziens norāda uz patērētāja domicilu dienā, kad radās līgumattiecības, proti, tādā gadījumā kā pamatlietā aplūkotais – dienā, kad tika noslēgts attiecīgais kredītlīgums.
- 18 Šī tiesa piebilst, ka pamatlietā aplūkotais līgums neattiecas ne uz līgumu par preču iegādi ar nomaksu pa daļām, ne uz līgumu par aizdevumu, kas izsniegts, lai finansētu preču iegādi, Regulas Nr. 1215/2012 17. panta 1. punkta a) un b) apakšpunkta izpratnē un ka, tās ieskatā, atbilstoši minētā 17. panta 1. punkta c) apakšpunktam runa par patērētāja noslēgtu līgumu var būt tikai tad, ja līgums tika noslēgts ar personu, kas veic komercdarbību vai profesionālo darbību patērētāja domicila dalībvalstī.
- 19 Šādos apstākļos *Obvodní soud pro Prahu 8* (Prāgas 8. rajona tiesa, Čehijas Republika) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:
- “1) Vai ar jēdzienu “patērētāja domicils” atbilstoši Regulas [Nr. 1215/2012] 17. panta 1. punkta c) apakšpunktam ir jāsaprot patērētāja domicils prasības celšanas dienā vai dienā, kad starp patērētāju un otru līgumslēdzēju pusi tika nodibinātas līgumsaistības (proti, līguma noslēgšanas dienā), tāpat, vai tas ir patērētāju līgums minētās regulas 17. panta 1. punkta c) apakšpunkta izpratnē arī situācijā, kad prasības celšanas dienā patērētāja domicils ir dalībvalstī, kas nav dalībvalsts, kurā otra līgumslēdzēja puse veic savu profesionālo darbību vai komercdarbību?
- 2) Vai patērētāju, kura domicils ir citā dalībvalstī, atbilstoši [Regulas Nr. 1215/2012] 7. pantam var iesūdzēt tās vietas tiesā, kur saistības tika izpildītas vai tām bija jābūt izpildītām (neatkarīgi no šīs regulas 18. panta 2. punkta un 26. panta 2. punkta), tāpēc ka otra līgumslēdzēja puse neveic profesionālo darbību vai komercdarbību valstī, kurā ir patērētāja domicils prasības celšanas dienā?”

Par prejudiciālajiem jautājumiem

- 20 Saskaņā ar Tiesas Reglamenta 99. pantu, ja atbilde uz jautājumu skaidri izriet no judikatūras vai ja atbilde uz uzdoto prejudiciālo jautājumu nerada nekādas pamatotas šaubas, Tiesa pēc tiesneša referenta priekšlikuma un pēc ģenerāladvokāta uzklaušanās jebkurā brīdī var lemt, izdodot motivētu rīkojumu.
- 21 Šim lūgumam sniegt prejudiciālu nolēmumu ir jāpiemēro minētā tiesību norma.
- 22 Vispirms ir jāatgādina, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru ar LESD 267. pantu ieviestajā valstu tiesu un Tiesas sadarbības procedūrā Tiesai ir jāsniedz valsts tiesai noderīga atbilde, kas ļautu izspriest tajā izskatāmo lietu. Šajā nolūkā Tiesai vajadzības gadījumā ir jāpārformulē tai iesniegtie jautājumi (it īpaši skat. spriedumu, 2020. gada 28. maijs, *World Comm Trading Gfz*, C-684/18, EU:C:2020:403, 26. punkts un tajā minētā judikatūra).

- 23 Tātad ar saviem jautājumiem, kuri ir jāizskata kopā, iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai Regulas Nr. 1215/2012 18. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka šajā tiesību normā minētais jēdziens “patērētāja domicils” nozīmē patērētāja domicilu attiecīgā līguma noslēgšanas dienā vai viņa domicilu dienā, kad tiek celta prasība tiesā.
- 24 No iesniedzējtiesas nolēmuma izriet, ka pamatlietā aplūkoto līgumu ir noslēgusi fiziska persona, kurai ir patērētāja statuss, un neviens cits elements no Tiesas rīcībā esošajiem lietas materiāliem neļauj secināt, ka PA būtu noslēgusi šo līgumu ar kādu mērķi, kas būtu saistīts ar tās arodu vai profesiju, Regulas Nr. 1215/2012 17. panta 1. punkta izpratnē.
- 25 No tā izriet, ka saskaņā ar pēdējo minēto tiesību normu pamatlietā aplūkotais līgums var ietilpt “patērētāju līgumu” kategorijā minētās tiesību normas izpratnē.
- 26 Runājot par speciālajām jurisdikcijas normām patērētāju līgumu jomā, gadījumā, ja, kā tas ir šajā gadījumā, tirgotājs ir cēlis prasību pret patērētāju, Regulas Nr. 1215/2012 18. panta 2. punktā ir ietverta izņēmuma jurisdikcijas norma, saskaņā ar kuru prasību var celt tikai tās dalībvalsts tiesās, kurā ir patērētāja domicils.
- 27 Konkrētajā gadījumā no iesniedzējtiesas nolēmuma izriet, ka PA, kuras domicils bija Čehijas Republikas teritorijā brīdī, kad tika noslēgts pamatlietā aplūkotais kredītlīgums, kopš tā laika mainīja savu domicilu, par šo maiņu nepaziņojot ne savam līgumpartnerim, ne Čehijas Republikas iestādēm.
- 28 Tomēr, kā ir izklāstīts šī rikojuma 16. punktā, iesniedzējtiesa, atbilstoši Regulas Nr. 1215/2012 62. panta 1. punktam piemērojot tiesas atrašanās valsts tiesību aktus, secināja, ka pēdējais zināmais PA domicils ir Slovākijā.
- 29 Šajā ziņā ir jākonstatē, pirmkārt, ka Regulas Nr. 1215/2012 18. panta 2. punkta formulējums, tostarp tā čehu, vācu, angļu, poļu, rumāņu un somu valodu redakcijās, ir skaidrs, ciktāl tajā ir minēta “dalībvalsts, kurā ir patērētāja domicils”. Līdz ar to šīs tiesību normas gramatiskā interpretācija liek secināt, ka tirgotāja prasība pret patērētāju var tikt celta tikai tās dalībvalsts tiesās, kurā patērētājam ir domicils šīs prasības celšanas dienā.
- 30 Otrkārt, kā to apliecina P. Ženāra [*P. Jenard*] ziņojums par 1968. gada 27. septembra Konvenciju par jurisdikciju un spriedumu izpildi civillietās un komercietās (OV 1979, C 59, 1. lpp.), tas, ka faktiskajam domicilam, kāds tas ir prasības celšanas dienā, tiek dota priekšroka pār līgumā norādīto adresi, jau bija šīs konvencijas noslēgšanas laikā paredzētais risinājums. Proti, minētā ziņojuma 33. lappusē P. Ženārs [*P. Jenard*] norādīja, ka “pārdevēja vai aizdevēja ierosinātās prasībās ir diezgan grūti noteikt jurisdikciju, ja pircējs vai aizņēmējs pēc līguma noslēgšanas pārceļas uz ārzemēm”, un precizēja, ka, “lai aizsargātu šīs personas, ideālā gadījumā tās būtu jāiesūdz vienīgi tās valsts tiesās, kurā tās ir nodibinājušas savu jauno domicilu”.
- 31 Treškārt, atšķirīga interpretācija varētu radīt juridisku nenoteiktību attiecībā uz tiesu, kurai ir jurisdikcija situācijās, kad patērētājs attiecīgo tiesisko attiecību pastāvēšanas laikā vienu vai vairākas reizes ir mainījis domicilu. Proti, šāda tiesu, kurās var celt prasību, skaita palielināšanās būtu pretrunā Regulas Nr. 1215/2012 mērķim, kas noteikts tās preambulas 15. apsvērumā, saskaņā ar kuru jurisdikcijas noteikumiem vajadzētu būt ļoti paredzamiem.
- 32 Šajā pašā nozīmē ir jānorāda, ka 2011. gada 17. novembra sprieduma *Hypoteční banka* (C-327/10, EU:C:2011:745), kas attiecās uz Regulu Nr. 44/2001, bet ir attiecināms uz Regulu Nr. 1215/2012, 47. punktā Tiesa ir nospriedusi, ka “situācijā [..], kurā patērētājs, kas ir [..] kredīta līguma [..] puse, atsakās no sava domicila pirms prasības celšanas pret viņu par savu līgumisko pienākumu neizpildi, tās dalībvalsts tiesās, kuras teritorijā atradās patērētāja pēdējais zināmais domicils, ir kompetentas

izskatīt minēto lietu”. Tādējādi domicilu maiņas gadījumā tikai pēdējam zināmajam domicilam attiecīgās prasības celšanas datumā ir izšķiroša nozīme, nosakot dalībvalsts tiesas starptautisko jurisdikciju.

- 33 No tā izriet, ka dalībvalsts tiesām nav jurisdikcijas izskatīt strīdu par līgumu, ko patērētājs noslēdzis atbilstoši Regulas Nr. 1215/2012 17. panta 1. punktā paredzētajiem nosacījumiem, ja, kā tas ir šajā gadījumā, pēdējais zināmais patērētāja domicils nav šīs dalībvalsts teritorijā.
- 34 Vēl ir jānorāda, ka šo risinājumu apstiprina, pirmkārt, Regulas Nr. 1215/2015 II nodaļas 4. iedaļā, kas attiecas uz jurisdikciju “patērētāju līgumu” jomā, ietverto noteikumu, kuri ir jāinterpretē šauri, sistēma, jo tie veido atkāpi gan no šīs regulas 4. panta 1. punktā ietvertās vispārējās jurisdikcijas normas, ar ko jurisdikcija ir piešķirta tās dalībvalsts tiesām, kurā ir atbildētāja domicils, gan arī no šīs pašas regulas 7. panta 1. punktā ietvertās īpašās jurisdikcijas normas līgumu jomā, saskaņā ar kuru jurisdikcija ir tās vietas tiesai, kurā attiecīgās saistības ir izpildītas vai ir jāizpilda (pēc analogijas – saistībā ar Regulu Nr. 44/2001 – skat. spriedumu, 2012. gada 6. septembris, *Mühlleitner*, C-190/11, EU:C:2012:542, 26. un 27. punkts, kā arī tajos minētā judikatūra).
- 35 Otrkārt, kā norādīts šī rīkojuma 30. punktā minētajā P. Ženāra ziņojumā, šāds risinājums atbilst īpašajam mērķim, uz kuru ir vērsta Regulas Nr. 1215/2012 II nodaļas 4. iedaļa, kura attiecas uz “jurisdikciju attiecībā uz patērētāju līgumiem” un kurā ir paredzēti īpaši jurisdikcijas noteikumi par labu patērētājiem kā līgumslēdzējiem pusēm, kas ir ekonomiski vājākas un juridiski mazāk pieredzējušas nekā tirgotājs, kurš ir otra līgumslēdzēja puse (pēc analogijas skat. spriedumu, 2015. gada 23. decembris, *Hobohm*, C-297/14, EU:C:2015:844, 31. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 36 Līdz ar to uz prejudiciālajiem jautājumiem ir jāatbild, ka Regulas Nr. 1215/2012 18. panta 2. punktā ietvertais jēdziens “patērētāja domicils” ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nozīmē patērētāja domicilu dienā, kad tiek celta prasība tiesā.

Par tiesāšanās izdevumiem

- 37 Attiecībā uz pamatlietas pusēm šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (sestā palāta) nospriež:

Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 1215/2012 (2012. gada 12. decembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās 18. panta 2. punktā ietvertais jēdziens “patērētāja domicils” ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nozīmē patērētāja domicilu dienā, kad tiek celta prasība tiesā.

[Paraksti]